

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ประเทศใดมีประชากรที่ได้รับการศึกษาอย่างถูกต้องและทั่วถึง ประเทศนั้นก็ประสบความสำเร็จในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะการพัฒนาประเทศไม่ว่าในด้านใดต้องอาศัยกำลังคน เป็นปัจจัยสำคัญ และกระบวนการที่สำคัญที่สุดในการพัฒนากำลังคนคือ กระบวนการทางการศึกษานั้นเอง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527: 1) นอกจากการศึกษาก็มีส่วนในการพัฒนาแล้ว การศึกษาก็ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้มนุษย์มีความเจริญงอกงาม ปรับตัวได้ ดำเนินชีวิตดี และมีความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ มนุษย์เรียนรู้ได้ คิดได้ ทำได้ และแก้ปัญหาได้ เพราะมนุษย์ได้รับการศึกษา (สุมน อมรวิวัฒน์ 2527: 3) ด้วยตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อบุคคลและสังคม เช่นนี้ ประเทศต่าง ๆ จึงได้พยายามขยายการศึกษาในประเทศของตนออกไปให้กว้างขวางที่สุดเท่าที่จะทำได้ และได้ใช้งบประมาณทางการศึกษามากขึ้นทุกปี (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527: 1) สำหรับประเทศไทย พลเมืองทุกคนมีสิทธิ์ที่จะได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษาซึ่งรัฐได้จัดให้อย่างทั่วถึง และถือว่าเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับมวลชนอย่างแท้จริง การศึกษาระดับประถมศึกษานี้เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนแต่ละคนเจริญงอกงามในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ทั้งให้ความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ เหล่านี้สัมพันธ์กลมกลืนกันกับสังคมของคน ในประเทศที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับ เท่ากับ เป็นการยอมรับว่าคุณภาพของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของการประถมศึกษา เป็นอย่างค่า (สุวิวัฒน์ พุทธเมธา 2522: 30) ซึ่งจะเห็นได้ว่าวิชาที่สอนในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นวิชาที่ประชากรทุกคนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและ เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา นอกจากนี้ยังมีวิชาชีพสำหรับเด็กที่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อด้วย (กรมวิชาการ 2521: 21) ด้วยความสำคัญของการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาดังกล่าวมาแล้ว รัฐจึงจัดสรรทรัพยากรทุ่มเทให้กับ

การศึกษาระดับนี้ทั้งกำลังคนและกำลังงบประมาณอย่างมหาศาล ถ้า เปรียบเทียบการลงทุนทางการศึกษาของรัฐที่มีต่อการศึกษาระดับต่าง ๆ แล้ว จะเห็นว่ารัฐได้ลงทุนเพื่อการประถมศึกษา มากกว่าการศึกษาระดับอื่นและพยายามที่จะระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างจำกัด มาใช้ให้บังเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ด้วยเหตุนี้ นักการศึกษาและผู้มีหน้าที่รับผิดชอบการศึกษา ระดับนี้จึงได้ร่วมมือกันเพื่อสร้างสรรค์ระบบการประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และพยายาม ทาทางป้องกันความสูญเปล่าที่เกิดขึ้นในระบบการศึกษา ฉะนั้นการจัดการที่ดีซึ่งรวมทั้งการเรียน การสอน การใช้จ่ายงบประมาณที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้การลงทุนทางการศึกษาได้ผลคุ้มค่า การลดความสูญเปล่าในทุก ๆ ด้านในระดับประถมศึกษาจึง เป็นเรื่องที่ต้องให้ความสนใจ เพื่อที่ จะพิจารณาหาทางแก้ไขให้ลดน้อยลงตามลำดับ (กมล ภูประเสริฐ 2527: 25) ในการควบคุม เพื่อที่จะพิจารณาป้องกันความสูญเปล่าในระบบการศึกษานี้ สิ่งหนึ่งที่จำเป็นคือ คำ เนินการคือ การศึกษาเพื่อประเมินผลประสิทธิภาพของการประถมศึกษา ทั้งในโรงเรียนประถมศึกษาในภูมิภาค และประเภทโรงเรียนต่าง ๆ รวมทั้งศึกษาองค์กำหนดความแตกต่างของประสิทธิภาพดังกล่าว เพื่อประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายและวางแผนการศึกษาต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ 2527: 1)

ความจริงการศึกษา เรื่องประสิทธิภาพของการประถมศึกษาได้มีมาแล้วหลายครั้งในอดีต เช่น ในระหว่างปีพุทธศักราช 2516 ถึง 2518 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติร่วมกับ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ทำการศึกษา วิจัยประสิทธิภาพของการประถมศึกษา โดยมุ่งศึกษาสัมฤทธิ์ผลของการ เรียนของนักเรียนชั้นประถม ศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลการเรียนของนักเรียนในแต่ละประเภทและภาค ภูมิภาคศาสตร์ยังมีความเหลื่อมล้ำและไม่เสมอภาคกัน สำหรับผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อ สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าขนาดของโรงเรียน ภูมิหลังทาง เศรษฐกิจและสังคม การศึกษาก่อนภาคบังคับและการเรียนซ้ำชั้นของนักเรียน เป็นตัวแปรที่สำคัญ ที่มีต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2520: 4)

ในปลายปีการศึกษา 2521 ซึ่งเป็นปีที่ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 เฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้มีโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศทดลองใช้หลักสูตรถึงชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 แล้ว กรมวิชาการได้ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถม ศึกษาปีที่ 2 และ 3 ที่ทดลองใช้หลักสูตร เปรียบเทียบกับนักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรเก่า รวม

กลุ่มตัวอย่างชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ทั้งสองหลักสูตร 2,491 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2,463 คน โดยแต่ละหลักสูตรมีจำนวนใกล้เคียงกัน ผลการประเมินมีดังนี้ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนหลักสูตรทดลองหรือหลักสูตรปฏิรูปศึกษาระบบ 2521 มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนหลักสูตรเก่า หรือหลักสูตรปฏิรูปศึกษาระบบ 2503 ทั้งวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ ส่วนความรู้รอบตัวในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากันทั้งสองกลุ่ม ส่วนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนหลักสูตรทดลอง คือหลักสูตรปฏิรูปศึกษาระบบ 2521 มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนหลักสูตรเก่า หรือหลักสูตรปฏิรูปศึกษาระบบ 2503 เกือบทุกวิชา (กรมวิชาการ 2523: ก-ง)

ในปีพุทธศักราช 2523 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย ได้ทำการวิจัยและประเมินผลประสิทธิภาพของการประถมศึกษาอีกครั้งหนึ่ง นับเป็นความพยายามครั้งที่สองของการวัดทักษะเบื้องต้นของการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาทั่วประเทศ นับแต่ดำเนินการครั้งแรกในปี 2516-2518 ส่วนหนึ่งของโครงการคือการประเมินสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2523 จำนวน 11,442 คน จากโรงเรียนสังกัดต่าง ๆ 399 โรงเรียน ใน 18 จังหวัดทั่วประเทศตามภาคภูมิศาสตร์ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ ข้อสอบวิชาเลขคณิตและภาษาไทย ฉบับเดียวกันกับแบบที่ใช้ในปี พ.ศ. 2516-2518 ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในวิชาเลขคณิต นักเรียนสอบได้คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 51 ของคะแนนเต็ม ส่วนความสามารถทางด้านภาษาไทย นักเรียนสอบได้คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 52 ของคะแนนเต็ม ในการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ปี พ.ศ. 2516 กับปี พ.ศ. 2523 โดยพิจารณาจากสัมฤทธิ์ผลรวมอาศัยค่าเฉลี่ยที่ปรับแล้ว ปรากฏว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พ.ศ. 2523 มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงกว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พ.ศ. 2516 แต่อย่างไรก็ตาม ระดับของสัมฤทธิ์ผลในด้านทักษะเบื้องต้นของการเรียนนี้ต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็มในการทดลองทั้ง 2 ครั้ง กล่าวคือ คะแนนเฉลี่ยในปี พ.ศ. 2516 คิดเป็นร้อยละ 32 ของคะแนนเต็ม และคะแนนเฉลี่ยในปี พ.ศ. 2523 คิดเป็นร้อยละ 48 ของคะแนนเต็ม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2524: 43-47)

จะเห็นว่าการประเมินผลคุณภาพหรือประสิทธิภาพของการประถมศึกษามีมาแล้วหลายครั้ง แต่การประเมินในอดีตที่ผ่านมาข้อสังเกตที่ชี้บ่งถึงคุณภาพและความก้าวหน้าทางการศึกษายังมิได้มีการจัดกระทำอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทำให้ขาดพื้นฐานส่วนหนึ่งที่จำเป็นต่อการกำหนดนโยบาย

และแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2524: 1) ฉะนั้นในปีพุทธศักราช 2524 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้เริ่มโครงการประเมินความก้าวหน้าทางการศึกษาขึ้น โดยมีความต้องการกระทำอย่างต่อเนื่องในระยะยาว สำหรับในปีงบประมาณ 2524 ซึ่งเป็นปีแรกของโครงการ จำเป็นต้องกำหนดขอบเขตของงานเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และเฉพาะกลุ่มทักษะ เป็นสำคัญ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการดำเนินงานและระยะเวลา โครงการประเมินความก้าวหน้าทางการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีงบประมาณ 2524 มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาความสามารถของนักเรียนชั้น ป.6 ในด้านภาษาไทยและคณิตศาสตร์ 2) ศึกษาการแจ่มแจ้งความสามารถของนักเรียนชั้น ป.6 ในด้านต่าง ๆ ของวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ 3) ให้ได้ข้อมูลสำหรับการเปรียบเทียบความก้าวหน้ากับนักเรียนรุ่นต่อไป และ 4) ศึกษาแนวทางการประเมินตามความก้าวหน้าทางการศึกษาในระดับชั้นอื่น ๆ และด้านอื่น ๆ ต่อไป กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้น ป.6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 8,280 คน จากจังหวัดกลุ่มตัวอย่าง เขตการศึกษาละ 2 จังหวัด เครื่องมือที่ใช้ได้สร้างขึ้นโดยยึดตัวสมรรถภาพสำคัญเป็นหลัก ในการสร้างและปรับปรุงคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2524: บทคัดย่อ) ผลประเมินพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น ป.6 ในวิชาคณิตศาสตร์และภาษาไทย ส่วนใหญ่ทุกเขตศึกษามีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็มและคะแนนเฉลี่ยรวมของประเทศในทุกด้านต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527: 88)

จะเห็นว่าสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เริ่มโครงการประเมินความก้าวหน้าทางการศึกษาดังแต่ปีงบประมาณ 2524 และมีความประสงค์ที่จะมุ่งติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ฉะนั้นในปีงบประมาณ 2527 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมวิชาการจึงได้ประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นครั้งที่ 2 โดยประเมินในทุก ๆ กลุ่มประสบการณ์ ทั้งภาคความรู้ ภาคนิสัยและระดับความรู้สึกรักของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ทั่วประเทศ และในปีงบประมาณ 2528 หรือปีการศึกษา 2527 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้มีการประเมินคุณภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั่วประเทศตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่สำคัญของกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ เป็นครั้งที่ 3 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527: 1) โดยให้ชื่อโครงการในการดำเนินงานว่า โครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ระดับประเทศ

โครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2527

ในปีการศึกษา 2527 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้จัดทำมีโครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ระดับประเทศขึ้น การประเมินตามโครงการนี้เป็นการศึกษาในเชิงประเมินความก้าวหน้า ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งติดตามผลของการศึกษาโดยอาศัยการวัด ความรู้ ทักษะ และทัศนคติของนักเรียนกลุ่มอายุต่าง ๆ หรือระดับชั้นต่าง ๆ อย่างมีระบบและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นพื้นฐานส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527: 235)

1. เพื่อศึกษาว่านักเรียนชั้น ป.6 มีความรู้ความสามารถปฏิบัติสิ่งใดได้บ้าง ตลอดจนจนถึงการมีความรู้สึกและคุณลักษณะต่าง ๆ ที่พึงประสงค์ในกลุ่มประสมการณ์ต่าง ๆ
2. เพื่อศึกษาการแจกแจงความสามารถในด้านต่าง ๆ ของแต่ละกลุ่มประสมการณ์ของนักเรียนชั้น ป.6 เป็นรายจังหวัด
3. เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะใช้เป็นแนวทางในการวางแผน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในระดับประเทศและระดับจังหวัด
4. เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการ เปรียบ เทียบความก้าวหน้ากับนักเรียนรุ่นต่อไป
5. เพื่อรวบรวมปัญหา อุปสรรคที่เป็นข้อจำกัดของการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ประเมินคุณภาพของนักเรียนตามโครงการนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวนทั้งสิ้น 39,976 คน คิดเป็นร้อยละ 4.23 จากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งหมด 945,485 คน การสุ่มตัวอย่างจะสุ่มจากทุกจังหวัด ๆ ละไม่ต่ำกว่า 300 คน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคือ แบบทดสอบภาคความรู้ ภาคปฏิบัติ และแบบวัดความรู้สึก รวมทั้งสิ้น 14 ฉบับ แบบทดสอบเหล่านี้เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดพฤติกรรมที่เห็นว่าสำคัญ และควรทำการประเมิน ซึ่งพิจารณาจากจุดหมายของหลักสูตร พฤติกรรมหรือสมรรถภาพที่จะประเมินเหล่านี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดขึ้นและได้สร้างแบบทดสอบเพื่อวัดสมรรถภาพดังกล่าว โดยอาศัยความร่วมมือจากกรมวิชาการและกรมการศึกษาค้นคว้าเป็นหน่วยงานร่วมสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลในการประเมินคุณภาพตามโครงการนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 คุณภาพระดับประเทศ

ตอนที่ 2 คุณภาพระดับ เขตการศึกษา

ตอนที่ 3 คุณภาพระดับจังหวัด

การวิเคราะห์ผลคุณภาพระดับประเทศและระดับจังหวัดมีประเด็นการวิเคราะห์เป็น
รายกลุ่มประสบการณ์และรายสมรรถภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้เริ่มดำเนินโครงการนี้ตั้งแต่เริ่ม
ปีงบประมาณ 2528 และได้ดำเนินงานตามลำดับต่อไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงขั้นสรุปผลการประเมิน
และการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ รวมขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มโครงการจน
กระทั่งเสร็จสิ้นโครงการ มีขั้นตอนในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การกำหนดสมรรถภาพที่จะประเมิน
2. การสร้างเครื่องมือ
3. การทดลองเครื่องมือ การปรับปรุง และการจัดพิมพ์
4. การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
5. การประชุมศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดต่าง ๆ เพื่อชี้แจง
การดำเนินงาน
6. การเก็บข้อมูล
7. การจัดกระทำข้อมูลขั้นต้น
8. การวิเคราะห์ข้อมูล
9. การเขียนรายงานฉบับย่อ
10. การประชุมสัมมนาผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดทั่วประเทศ
11. การประชุมสัมมนาศึกษานิเทศก์และอาจารย์วิทยาลัย
12. การจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2528: 9)

หลังจากดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ แล้ว สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติจึงได้สรุปผลการประเมินตามโครงการให้แก่ผู้เกี่ยวข้องและสนใจได้ทราบ ซึ่งผลจากการ
ประเมินนี้ เป็นที่กล่าวขวัญกันมากในวงการประถมศึกษา ได้มีผู้แสดงความคิดเห็นจากการดำเนิน

งานตามโครงการทั้งทางบวกและทางลบแตกต่างกันไป จากการศึกษาจากเอกสาร สังเกต และ สัมภาษณ์พอที่จะสรุปความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ ต่อการดำเนินงานตามโครงการทั้งระดับ ประเทศและระดับจังหวัดดังนี้ คือ

สมชัย วุฒิธีรชา (2528: 4) ได้กล่าวถึงโครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ในวันที่เปิดประชุมสัมมนาการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ที่ห้องประชุมโรงแรมเวียงใต้ กรุงเทพมหานคร ในวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2528 ไว้ว่า งานประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 เป็นโครงการเร่งรัดคุณภาพที่สำคัญที่สุด ซึ่งขณะนี้เราสามารถเอาคุณภาพการประถมศึกษาของจังหวัดมา เรียงลำดับตั้งแต่ 1-73 เพื่อบอกคะแนนเฉลี่ยว่าจังหวัดใดสูงกว่าและต่ำกว่า 50% บ้าง ซึ่งผลนี้จะได้เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้รับผิดชอบมีความสนใจที่จะทำงาน ให้มีคุณภาพสูงขึ้น และทำให้ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดแต่ละท่านได้ทราบคุณภาพของการประถมศึกษาแต่ละจังหวัด แต่ละอำเภอ แต่ละโรงเรียนที่รับผิดชอบอยู่ และบุคคลเดียวกันนี้ยังได้กล่าวถึงโครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ในการบรรยายให้แก่ผู้บริหารการประถมศึกษาจังหวัด เชียงรายและพะเยาทั้งที่จังหวัดเชียงราย ดังข้อความในการบรรยายพอสรุปได้ดังนี้ (สมชัย วุฒิธีรชา, บรรยายอ้างจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย 2528: 22-26)

การประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ทั่วประเทศ เป็นการทดสอบในกลุ่มวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 โดยยึดมั่นในเป้าหมายของคำว่าคุณภาพการศึกษาเป็นหลัก ผลการประเมินจะนำมาเรียงอันดับคุณภาพของจังหวัด จากอันดับที่ 1 ถึง อันดับ 73 การเรียงเช่นนี้ไม่ใช่อยากประจานจังหวัดที่มีผลประเมินลำดับต่ำ ๆ แต่ต้องการที่จะทราบว่าจังหวัดไหนคุณภาพต่ำกันบ้าง จะได้ช่วยเหลือให้ตรงจุด การได้ลำดับที่เท่าไรนั้นไม่เป็นปัญหา แต่มีปัญหที่น่าสนใจคือ ถ้ามีการประเมินเช่นนี้อีกคุณภาพจังหวัดต่าง ๆ จะดีขึ้นกว่าเดิมหรือไม่ โดยดูได้จากคะแนนที่เด็กทำได้ในกลุ่มประสมการณ์ต่าง ๆ

สมบัติ พิศสะอาด (2529: 34) ได้พูดถึงการประเมินคุณภาพนักเรียนพอสรุปได้ดังนี้ ผลการลำดับคุณภาพโรงเรียน ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนหลายคนมีความทุกข์ร้อนวิตกกังวลเกี่ยวกับเรื่องนี้ไม่ตาม ๆ กัน แม้งานวิจัยขั้นนี้ยังมีข้อโต้แย้งได้มาก เกี่ยวกับความเที่ยงหรือความน่าเชื่อถือ แต่ในเมื่อมันเป็นงานที่กลั่นออกมาจากระดับนโยบาย ความศักดิ์สิทธิ์ของเรื่องนี้ก็เป็นเรื่องที่ผู้บริหารมองข้ามไม่ได้

และจากการประชุมสัมมนาศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดทุกจังหวัด อาจารย์วิทยาลัยครูที่รับผิดชอบโครงการประเมินคุณภาพและนักวิชาการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เกี่ยวกับผลการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2527 ผลการประชุมสัมมนาได้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับสมรรถภาพที่ควรประเมิน เครื่องมือและวิธีการประเมินและรูปแบบการดำเนินงานสำหรับมีต่อไปพอสรุปได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ: ม.ป.ป. 1-21)

1. สมรรถภาพที่ควรประเมินจากการประชุมสัมมนาเห็นว่า ควรแก้ไขเพิ่มเติมสมรรถภาพที่ควรประเมินในบางส่วนทุกกลุ่มประสบการณ์
 2. เกี่ยวกับเครื่องมือและวิธีการประเมินมีดังต่อไปนี้
 - 2.1 แบบวัดภาคความรู้ลึก อาจวัดได้ไม่ดีเท่าที่ควร หากจะนำมาใช้อีก ควรเปลี่ยนสถานการณ์เป็นแบบใหม่หรือใช้สถานการณ์ที่เป็นจริงให้เด็กได้อยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ หรืออาจใช้แบบสังเกต ให้ครูสังเกตเป็นระยะยาว โดยไม่บอกเป้าหมายว่าเป็นการประเมินคุณภาพ
 - 2.2 การทดลองใช้เครื่องมือควรทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของนักเรียนทุกภาคและมีจำนวนมากเพียงพอ
 - 2.3 ควรให้ครูมีส่วนกำหนดน้ำหนักพฤติกรรม
 - 2.4 การตั้งกรรมการสร้างแบบประเมิน ควรมีจำนวนมากกว่านี้ และควรมีผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบประเมินด้วย
 - 2.5 ควรรวมแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ลึกไว้ในฉบับเดียวกันทุกกลุ่มประสบการณ์
 - 2.6 เครื่องมือวัดควรมีหลาย ๆ แบบ เช่น แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบภาคความรู้ ข้อทดสอบวัดความรู้ลึก ข้อทดสอบภาคปฏิบัติและควรกำหนดให้เหมือนกัน และนำไปใช้ทั่วประเทศ
3. เกี่ยวกับแนวทางการพิจารณารูปแบบการดำเนินงาน ปีการศึกษา 2528 พอสรุปได้ดังนี้
 - 3.1 การสุ่มตัวอย่างทุกอำเภอโดยสุ่มอำเภอละ 10-15% ของจำนวนนักเรียน ในแต่ละอำเภอควรสุ่มตัวอย่างเลือกตามขนาดโรงเรียนคือ ใหญ่ กลาง เล็ก ก่อนสุ่มควรสำรวจข้อมูลจำนวนนักเรียนให้แน่นอนจากจังหวัดก่อน

3.2 งบประมาณ ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ การจัดสรรให้อำเภอ หรือจังหวัดให้มีความเหมาะสม โดยคำนึงถึงจำนวนโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างและงานที่จังหวัดจัดทำ

3.3 การเก็บข้อมูลและจัดทำข้อมูล การดำเนินการควรให้จังหวัดรับผิดชอบ ทั้งหมดและควรให้มีศึกษานิเทศก์อำเภอร่วมดำเนินการด้วย ส่วนเครื่องมือในการประเมิน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติควรตรวจสอบให้ถูกต้องก่อนจะนำไปใช้ การตรวจสอบ การบันทึกคะแนนควรดำเนินการในจุดเดียวกัน เวลาที่มีปัญหาจะแก้ไขได้ถูกต้องและมีทิศทางเดียวกัน ควรมีการวางแผนกำหนดเวลาให้แน่นอนและกำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลให้ คำนึงถึงการสอนให้ใกล้จบหลักสูตร

จากที่กล่าวมานี้เป็นความคิดเห็นจากผู้ร่วมสัมมนา เกี่ยวกับโครงการประเมินคุณภาพ นักเรียนชั้น ป.6 ปีการศึกษา 2527 และจากการสังเกต สอบถาม และสัมภาษณ์บุคคลที่สนใจ และเกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการนี้ของผู้วิจัยพอสรุปความคิดเห็นได้ดังนี้

1. การดำเนินการได้เป็นอย่างดีเหมาะสมและผลสรุปสามารถนำไปวางแผนพัฒนาการศึกษาได้
2. การดำเนินงานอาจทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อนได้ เพราะผู้เก็บข้อมูลไม่ใช่กรรมการชุดเดียวกัน
3. การสุ่มตัวอย่างนักเรียนที่ทำการทดสอบน้อยเกินไปและการสุ่มนักเรียนสอบไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน
4. เครื่องมือในการเก็บข้อมูลบางอย่างยังต้องแก้ไขมาก บางอย่างก็ดีเหมาะสมแล้ว
5. การประเมินผลครั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาตินำผลการประเมินไปแปลผลถึงคุณภาพทั้งหมดทั้ง ๆ ที่ผลการประเมิน เป็นเพียงส่วนหนึ่งของคุณภาพของการศึกษาเท่านั้น
6. การประเมินผลตามโครงการนี้ ทำให้เกิดความวิตกกังวลต่อผลของการประเมินแก่ผู้บริหารการประถมศึกษาภาค
7. การประเมินผลแล้วสรุปเปรียบเทียบคุณภาพกันระหว่างจังหวัดต่าง ๆ กระทำไม่ได้เพราะพื้นฐานของแต่ละจังหวัดไม่เท่ากัน

ความคิดเห็นเหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น จากความคิดเห็นที่แตกต่างกันดังนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการดำเนินงานของจังหวัดต่าง ๆ และความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามโครงการนี้ ประกอบกับทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ก็ต้องการทราบข้อมูลและผลกระทบตามโครงการนี้ เพื่อที่จะได้นำไปแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานในครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์และครู เกี่ยวกับโครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2527 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตามหัวข้อต่อไปนี้

- 1.1 กระบวนการดำเนินงาน
- 1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคุณภาพ
- 1.3 ผลกระทบจากการดำเนินงานประเมินคุณภาพ
- 1.4 สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์และครู ระหว่างจังหวัดที่มีผลการประเมินลำดับที่ 1-10 ลำดับที่ 32-41 ลำดับที่ 64-73 เกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงาน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคุณภาพและผลกระทบจากการดำเนินงานตามโครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2527 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

สมมุติฐานในการวิจัย

ความคิดเห็นของผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์และครู ระหว่างจังหวัดที่มีผลการประเมินลำดับที่ 1-10 ลำดับที่ 32-41 ลำดับที่ 64-73 เกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงาน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคุณภาพ และผลกระทบจากการดำเนินงานตามโครงการประเมินผลคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2527 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ แตกต่างกัน

ข้อคกลง เบื้องต้น

1. การเลือกจังหวัดที่ทำการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกอย่างเจาะจงคือจังหวัดที่มีผลการประเมินลำดับที่ 1-10 ลำดับที่ 32-41 ลำดับที่ 64-73 ซึ่งทำให้การศึกษามีลักษณะครอบคลุมและเชื่อถือได้

2. การสุ่มกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยระดับอำเภอและระดับโรงเรียนได้สุ่มตัวอย่างจากอำเภอและโรงเรียนที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรในการประเมินตามโครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2527 ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ตัวอย่างประชากรคือ ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์และครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดต่อไปนี้ คือ

จังหวัดที่มีผลประเมินลำดับที่ 1-10 ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นครพนม ชลบุรี ระยอง สมุทรปราการ สิงห์บุรี ชุมพร ภูเก็ต แม่ฮ่องสอน และลำปาง

จังหวัดที่มีผลประเมินลำดับที่ 32-41 ได้แก่ จังหวัดสมุทรสงคราม อุบลราชธานี ประจวบคีรีขันธ์ เชียงใหม่ แพร่ สุราษฎร์ธานี นครนายก สมุทรสาคร เพชรบูรณ์ และพิษณุโลก

จังหวัดที่มีผลประเมินลำดับที่ 64-73 ได้แก่จังหวัด พะเยา สตูล อุทัยธานี นุรีรัมย์ ชัยภูมิ ยะลา กำแพงเพชร สุรินทร์ เลย และมุกดาหาร

2. ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2527 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 4 ด้าน คือ

- 2.1 กระบวนการดำเนินงาน
- 2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคุณภาพ
- 2.3 ผลกระทบจากการประเมิน
- 2.4 สิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข

3. ผู้วิจัยมุ่ง เปรียบ เทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์และครู เกี่ยวกับโครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2527 โดยมีตัวแปรที่จะมาศึกษาดังนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ลำดับที่จากผลการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2527

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นต่อโครงการการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2527

คำจำกัดความ

1. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอและผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่หรือครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2528 ของจังหวัดหรืออำเภอ หรือโรงเรียนที่เลือกเป็นตัวอย่างประชากรประเมินตามโครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ปีการศึกษา 2527

2. ศึกษานิเทศก์ หมายถึง หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ปีการศึกษา 2528 ของจังหวัดหรืออำเภอ ที่เลือกเป็นตัวอย่างประชากรประเมินตามโครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ปีการศึกษา 2527

3. ครู หมายถึง ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2528 ของโรงเรียนที่เลือกเป็นตัวอย่างประชากรประเมินตามโครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ปีการศึกษา 2527

4. โครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 หมายถึง โครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ระดับประเทศ ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2527 หรือมืงประมาณ 2528

5. กระบวนการดำเนินงาน หมายถึง วิธีดำเนินงานตามโครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ระดับประเทศ ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2527

6. คุณภาพ หมายถึง ความสามารถและคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งสามารถวัดได้จากนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

7. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคุณภาพ หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลตามโครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ระดับประเทศ ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2527

8. ผลกระทบ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการดำเนินงานตามโครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ระดับประเทศ ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2527

9. ลำดับที่ของจังหวัด หมายถึง ลำดับที่คุณภาพระดับจังหวัด จากผลการประเมินตามโครงการประเมินคุณภาพนักเรียน ชั้น ป.6 ระดับประเทศ ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2527

10. กลุ่มลำดับสูง หมายถึง กลุ่มจังหวัดที่มีผลการประเมินตามโครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 จากลำดับที่ 1 ถึง ลำดับที่ 10 รวม 10 จังหวัด ได้แก่จังหวัด กรุงเทพมหานคร นครพนม ชลบุรี ระยอง สมุทรปราการ สิงห์บุรี ชุมพร ภูเก็ต แม่ฮ่องสอน และลำปาง

11. กลุ่มลำดับกลาง หมายถึง กลุ่มจังหวัดที่มีผลการประเมินตามโครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 จากลำดับที่ 32 ถึง ลำดับที่ 41 รวม 10 จังหวัด ได้แก่จังหวัด สมุทรสงคราม อุบลราชธานี ประจวบคีรีขันธ์ เชียงใหม่ แพร่ สุราษฎร์ธานี นครนายก สมุทรสาคร เพชรบูรณ์ และพิษณุโลก

12. กลุ่มลำดับต่ำ หมายถึง กลุ่มจังหวัดที่มีผลการประเมินตามโครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 จากลำดับที่ 64 ถึง ลำดับที่ 73 รวม 10 จังหวัด ได้แก่จังหวัด พะเยา สตูล อุทัยธานี บุรีรัมย์ ชัยภูมิ ยะลา กำแพงเพชร สุรินทร์ เพลย และมุกดาหาร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงสภาพการดำเนินงานตามโครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ระดับประเทศ ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2527

2. เป็นแนวทางในการวางแผนแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานตามโครงการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้น ป.6 ในลำดับต่อไป
3. นำผลการวิจัย เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อนำผลไปพิจารณาถึงประสิทธิภาพของโครงการ
4. เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการประเมินในเรื่องอื่น ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย